ЖОВНЯР.

Його обовязки і права.
Причини і ціль війни.



Відень, 1916.

Накладом ц. і к. Міністерства війни.

З німецького оригіналу перевели в редакції „Пільної Часописи“ (Військовий Листок Штреффлєра) фельдф Іван Кавуля і одн. добр. капраль Роман Прокопович

Зміст.

Вступ.

Вже цілі два роки находить ся Австро-Угорщина в твердій борбі з могучими і численними ворогами.

На півночи були се великі армії російського царя, на полудне з ним злучені сили Сербів і Чорногорців, котрі зближили ся до наших границь держави і хотїли відірвати нашій вітчині насильно гарні части краю.

Австро-Угорщину мало розбити ся — так стояло написано на прапорах наших ворогів.

Вірна союзній присязї станула по нашій стороні Німеччина, на котру накинули ся французькі, анґлійські і бельґійські війська.

Та де остала наша трета союзниця, королївство Італія?

В часї найтящих боїв зломила вона святу присягу вірности і цїлком неімовірне стало правдою: Італія виповіла нам війну!

Жовняри!

Коли поглянемо взад на тяжкі бої і великі успіхи минувших двох лїт, то грудь кождого воїна мусить наповнити ся радостию і гордостию.

Що вітчина стоїть сегодня велика і могуча, се треба завдячити лиш нашій кріпкій вірі в Бога, розумному і свідомому цїли проводови всїх ґенералів і офі-

цирів, як і особистій хоробрости кождого з Вас. Правда жертви були великі, та їх не понесено дарма.

Та ми все ще не є цілком на ціли! Наші вороги думають все ще, що уживанєм навіть і найгірших підлих средств зможуть зломати неподатність і хоробрість австро-угорських воінів. Та вони дуже помиляють ся! Кріпко і вірно глядимо всї до нашого світлого Найвищого военного вожда, до нашого горячо улюбленого Цісаря і Короля. Вірні святій присязї, котру ми зложили йому, будемо бороти ся хоробро і мужно, удержувати все свіжими наші кроваво виборені лаври і поведемо нашу справедливу справу з непохитною кріпкостию до великої побіди на добро нашої улюбленої вітчини.

Нехай Господь помогає!

Причина і ціль війни.

Загально звісна миролюбивість нашого світлого і улюбленого Монарха. Дбаючи лише про добробит всіх своїх підданих і знаючи добре, що лиш безупинна мирна праця може принести горожанам щасливість і задоволенє, його стремлїннєм було все, жити з сусїдними державами в мирі і згоді. Таке саме стремлїннє було й в Нїмеччинї.

Одначе завість про величезний підйом в Австро-Угорщинї і в Нїмеччинї не давала нашим ворогам нїякого спокою. Вони бояли ся все ростучої сили обох тїсно злучених держав; вони шукали за причинами, щоб приневолити нас до війни і хотїли потім, в вірі на свою величезну перемогу, нас цїлком подоптати.

Та Австро-Угорщина і Нїмеччина не дали ся повести нїчим в блуд. В свідомости власної сили старали ся обидві держави утримати мир.

Однак Росія, Франція і Анґлїя були міцно рішені до війни і вони взяли ся до найпідлїйшого средства, щоб накинути нам війну, до скритовбійства.

Сербія стала їх орудєм і сербські убійники були тими, котрі замордували в скритий, підступний спосіб нашого світлого наслїдника престола і його жену.

Австро-Угорщина мусїла вхопити тепер за меч, бо сей безстидний злочин вимагав найострійшого покараня, бо не дано жаданого задоситьучиненя.

Слїдство виказало ясно заміри сербського правительства, щоби на кошта Австро-Угорщини засновати

великосербську державу. Тому забите архикняжої пари було лиш внішним почином для заміреної цїли.

Та ледво що лиш ми виповіли Сербії війну, як на нас і нашого вірного союзника накинули ся Росія, Франція і Анґлія. До них прилучили ся Чорногора, Бельґія і Японія.

Австро-Угорщина і Німеччина були окружені могучими і численними ворогами.

Та обидва цїсарства не упали на дусї нї хвилини.

Дотепер побідила справедлива справа і так воно буде все і в будучности. Зраджені третою союзницею, королївством Італїєю, були примушені середні держави, котрим прийшла на поміч Туреччина, станути до нерівної борби. В змінних боях з великою перевагою показала ся однак наша перевага на духовій силї і чеснотах жовняра. Справа наших ворогів погіршувала ся з дня на день і вони уживали всїх средств, щоб високими обіцянками зискати собі нових приятелїв.

І найшла ся дїйсно зрадниця. Італїя, котра була більш як 30 років нашою союзницею, зломила на чудо всего світа вірність і виповіла нам також війну. Новий воріг думав, що буде мати легку роботу. Свіжі сили думали, що зможуть легким коштом вдерти ся в нашу вітчину, щоб потім диктувати в Віднї для нас упокорюючий мир. Та стало ся іначе. Вже рік минув, від коли Італїйцї наступають з величезними жертвами на наші становища, однак доси не відперли наших геройських оборонців границї анї на один крок взад. Добрий примір божого суду.

Поява нового ворога не зменшила цїлком наших успіхів оружа і не могла їх припинити. Нестримно пішли

союзні армії Австро-Угорщини і Німеччини вперед і заняли великі области Росії і Франції, підчас коли Анґлію ушкоджено тяжко на морю. Виборено Бельґію і розгромлено цілком Сербію і Чорногору. При тім помагала хоробро і болгарська армія. Через заняттє великої части Альбанії скріплено значно наше панованє в Адрийськім морю і завдано тим Італії тяжкий удар. Божа рука хоронила наше оруже.

Велика війна вимагає всіх наших сил і буде потребувати їх і на дальше. Вороги старають ся з всіми средствами, привести до звороту воєнного щастя. Та даремні всї їх труди. Всюди, де будуть пробувати щастя, стрінуть вони наших геройських жовнярів, котрі не увявають ніколи нї в наступі нї в обороні. Ми мусимо видержати і ми видержимо. Богато крови, котру пролили геройські сини Австро-Угорщини, не пролято дарма. Ми хочемо побільшити дотеперішні великі успіхи новими побідами. Ми не покинемо оружа так довго, аж всї наші вороги переконають ся, що Австро-Угорщину і Німеччину не можна побідити.

Жовнярі! Майте все на памяти, що благодати миру приходять на добро лиш побідникови і що Ви боритe ся о лїпшу долю для Ваших дїтий і внуків. Покажіть ся і дальше гідними Ваших батьків, як і всїх тих, котрі в сїй великій борбі положили головами за Бога, Цїсаря, Короля і вітчину. **Нас всїх мусить опановувати кріпка воля до побіди. Ми обіцяємо торжественно Богови і нашому дорогому Цїсареви і Королеви, що видержимо хоробро і непохитно аж до великого побідного кінця.**

З нами Бог!

Загальні обовязки жовняра.

Кождого жовняра мусить наповняти найвище **почутє обовязку.** Кождий най думає на **присягу,** котру зложив свому Цїсареви і Королеви. Від хороброго і чесного поведеня всїх жовнярів залежить добробит вітчини. Наш воріг заміряє знищити нашу торговлю і наш промисл, він хоче спустошити наші поля і лїси; він хоче кинути нас в біду і нужду!

Тому є святим обовязком кождого жовняра, перешкодити сьому. Средство до сього се **побіда над ворогом.** Ми остали дотепер побідителями і мусимо бути такими і в будучности.

Та до сього потрібно, щоб кождий жовняр в всїх положенях і навіть серед найтяжщих відносин безусловно причинив ся до сього з всїми своїми силами, сповняючи сумлїнно кождий наказ своїх старших, не вагаючись нїколи в борбі і завдаючи ворогови тілько шкоди, кілько се взагалї можливо. В кого серце на відповіднім місцї, той перебуде побідно і найгорячійшу борбу.

Конечну силу для сповненя своїх обовязків находить жовняр в молитві до Бога, в любови для свого Цїсаря і Короля і в кріпкій вірі до своїх старших. Кождий нехай думає все на свою вітчину, на свій дорогий родинний край і на своїх любих, котрі все думають о нїм і цїлком справедливо тїшуть ся, коли воїн оздоблений відзначенями поверне раз назад домів. **Кождий най старає ся стати гордощею своєї громади!**

Розумієть ся, що в війнї не дадуть ся оминути злиднї, трудности і недостачі. І хотяйби жовняр мусів зносити їх в ще так високій мірі, то він знесе їх все через силу душі і його упованє на Бога. Се вже доказали всї ті, котрі брали участь в горячих боях, довгих маршах і в переслїдуваню ворога.

Найважнїйшим обовязком жовняра се найточнїйше **сповненє всїх** даних йому **розказів.** Кождий розказ мусить перевести ся як найлїпше і найсовіснїйше і — коли потреба — з вставленєм всїх сил.

Недбале переведенє позірно не важного розказу може мати часом найшкідливші наслїдки для цїлого відділу. Тому кождий жовняр повинен старати ся виконанєм розказу не лиш задоволити свого старшого, але кождий мусить могти сказати сам до себе: **я сповнив мою повинність!**

Безнастанне **держанє ворога на очах** належить до особливших повинностий жовняра. В борбі і на звідах, при полевій вартї і як чуйний сторож, одним словом при кождій нагодї має зважати жовняр на те, аби мати ворога все на очах. Нїчо не сміє минути його очий незаміченим. Кождий жовняр обовязаний також повідомити про кожде спостереженє сейчас свого найблищого старшого. Навіть і дрібницї можуть бути великого значіня. Тому **не вільно лишити нїчого незаміченим.**

Кождий жовняр знає **важність служби сторожи** (варти). Вже в часах миру виконуєть ся сю службу дуже остро; занедбанє повинностий в службі сторожи караєть ся дуже остро.

Та особливше значінє припадає службі сторожи в війнї. Жовняр, котрий повнить службу надслухуючого

сторожа і при полевій сторожи (варті), має велику задачу, хоронити своїх по заді відпочиваючих товаришів перед нечайними нападами і несподіванками і остеречи їх вчасно перед кождою грозячою небезпекою. Які тяжкі закиди мусів би він робити собі через ціле своє житє, якби через його недбалість удав ся ворожий напад і богато з хоробрих товаришів втратилоб притім своє житє або попало ся в ганебну неволю. Тому стережіть вірно і видержуйте мужно. Сегодня стоїть один в тяжкій службі варти, завтра зможе він відпочати і инший буде хоронити його підчас спаня.

Не менше важною є **служба сторожа** коло маґазинів муніції і средств живности, коло мостів, тунелів, фабричних заведень і т. д. Наші вороги заміряють знищеннє сих заведень; коли се їм вдасть ся, то тоді мусить терпіти жовняр в стрілецькім окопі. Наступає перерва в русї за фронтом і не може відбувати ся доповненє надто важної муніції і прокормленя. Тому на плечах сторожа тяжить велика відповідальність. Кождий мусить видержати вірно на своїм місци і сповняти свою службу сумлїнно, бо страшні тяжкі наслїдки можуть бути для тисячів жовнярів, а також і для його любої вітчини.

Особлившу любов і старанність мусить показати кождий піхотник для свого **кріса. Кріс є головним средством бою жовняра.** Його треба держати все чистим і беречи від всяких занечищень. Хотяй чищенє, удержанє і шана кріса не може наступити в війнї все так точно як в мирі, то все таки мусить бути забезпечений бездоганний хід і рухи поодиноких частий кріса, се є замок (фершлюс) і подаватель (цубрінґер). Мушку (корн) і насадник (авфзац) треба беречи перед ушкодженями. Коли

кріс жовняра є в непорядку, то він не може в тій самій мірі завдати противникови шкоди. Тому є обовязком і лежить також і в власнім інтересі кождого жовняра, звернути особлившу любов і старанність свому крісови, сему вірному товаришеви в всїх положенях.

Тому не забувайте нїколи на ваш кріс!

Легкоранені мусять принести свої кріси з огневої лїнії, бо інакше відсилаєть ся їх назад неперевязаними.

За кождий кріс, котрий принесе ранений з баґнетом, виплачує йому полевий шпиталь **винагороду в висоті 10 корон (без баґнета 8 корон).**

Ранені, котрі не можуть ходити або не можуть нести кріса, встромлюють кріс баґнетом в землю, а кольбою до гори, так щоб кріс можна легко віднайти.

Кождий жовняр мусить старати ся, збирати і віддавати вороже оруже і инші предмети виряджeня. Однак не вільно тикати невибухлі стрільна артилєрійні і ручні ґранати, їх належить закопати в землю. Колиб се було неможливим, то дотичне місце треба означити так, аби кождому впадало в очи.

За кождий принесений ворожий кріс платить дивізійна команда піхоти **2 корони.**

Великим нещастєм для хороброго жовняра є то, коли він попаде ся в полон. Нужда і злиднї, котрі очікують його там, є о много більші чим ті в полю. В полонї поводять ся з ним по простацки і неполюдськи, а до того вмирають тисячі на заразливі хороби. І так лежить він в чужій земли далеко від вітчини як нікому незнакомий і не знайде ся жадна люба рука, котра окрасилаб його гріб квітками. Певно дуже болюча гадка для всїх його любих.

Однак і найхоробрійшому жовнярови може лучити ся, що він попаде ся в неволю. Та і в сім випадку мусить він **памятати все на свою святу присягу**, котру зложив свому Цїсареви і Королеви. Він не сміє відповідати на жадне до нього звернене питанє, котре моглоб вийти на шкоду для його товаришів і його вітчини. Бо інакше се булоб підлою зрадою, а зраду винагороджує й воріг погордою. Навіть і тяжкі грізьби, як н. пр. смерть через розстрілене, не сміють спонукати його під жадними обставинами зробити будь які вискази. Через постійну мовчанку здобудить він собі лиш повагу своїх ворогів.

Також і в неволї має жовняр слухати і поважати старших і вищих. Жовняр остає отже під всякими відносинами жовняром.

Всї жовняри, котрі неранені дістали ся в полон, мають по повороті з неволї виправдати ся. Хто невинно попав ся в неволю, тому буде легко виправдати ся. Та тим тящі кари і правні наслїдки наступають тодї, коли котромусь жовнярови дасть ся доказати, що він має вину в своїм полоненю. Тому лїпше вмерти в чесній борбі за Цїсаря і Короля і вітчину, нїж дістати ся в ганебну неволю.

Дуже важне в війнї, довідати ся про силу ворога, про склад його війск і про його заміри. Коли воріг не може дістати сих вістий від полонених і **жаден полонений не сміє щось такого зрадити**, то він старає ся довідатись про те в инший спосіб, і то висилкою **шпігунів**.

Сї люди старають ся в хитрий спосіб перебити ся через наші лїнії і вештають ся потім назад нашим фронтом перебрані як купцї, візники, селяни, а часом навіть

і в уніформах нашої власної армії. Вони вишукують легковірних жовнярів і ставлять їм осторожні і позірно цілком невинні питаня, а з відповідий можуть робити важні висновки, тому кождий жовняр має все здержувати ся і відносити ся недовірчиво в русї з такими особами, котрі йому незнакомі. Коли видасть ся йому щось підозрілим, то його обовязком є, повідомити про се сейчас найблищого старшого, найблищу команду або найблищу сторожу, жандармерію, поліцію, щоби підозрілого можна сейчас арештувати.

Ваші офіцири є Вашими провідниками в бою. Вони дбають також про всї Ваші потреби. Вони думають все над Вашим добром і стремлять все, оскілько се можливо, щоб поліпшити Вашу долю. Їм належить ся проте Ваша подяка і Ваша любов і Ваш сліпий послух. Війска без офіцирів є без проводу і пропавші. **Жовняри! Слухайте Ваших офіцирів кождого часу і з безумовним довірєм. Хороніть і шануйте їх!**

Поведенє в бою.

„Хоробрий жовняр не знає жадного боку і жадних плечий; він знає лиш один фронт а той є там — де є воріг.“

Сї слова одного ворожого ґенерала мусить мати все перед очима також і австро-угорський воїн, бо вони містять велику правду. Ми самі доказували повторно правдивість сього вислову; в незлїчимих випадках находили ся наші жовняри в труднім положеню, де воріг напирав дуже остро. Та майже все оставали побідниками холоднокровність, хоробрість, прикмети, котрі ми унаслїдили щасливо від наших предків.

І так повинно остати по всї часи!

Наступ.

Кождому з наших жовнярів ясно, що ми боримо ся о істнованє нашої монархії. Наші численні вороги хотїли нас знищити. Нашій витревалости удало ся розтощити двох наших противників в тяжких борбах, одного ворога не пустити поза нашу границю, а иншого пігнати далеко в його край.

Сї успіхи завдячуємо ми нестримности наших наступів; бо лиш наступ доводить до горячо бажаної цїли, до побіди над кождим ворогом.

В наступі мусить бути кождий жовняр хоробрим, тугим і певним побіди. Він мусить кріпко вірити в те, що наступ, побіда пощастить ся. Ся віра в побіду му-

сить бути непохитною. Через наступ підносить ся наше моральне чувство, зате те противника підупадає і з тускливим серцем бачить він наші хоробрі розстрільні, котрі все блище і блище підходять до його становища. Сильно острілюваний нашою хороброю артилерією терпить він великі страти і стає непевний в стріляню. Се улекшує значно наступ. Тому власні втрати малі, ті ворога тяжкі. До сього приходить ще і добре цільний огонь нашої піхоти і машинових крісів, чим завдаєть ся ворогови великі втрати. Бо **кождий вистріл** мусить віддати ся з обдуманєм. Тому ніхто не повинен забути, перше вибрати собі ціль і поставити добре насадку (авфзац). **Муніція** дорога і тому не сміє ся єї вистріляти дарма. Вона мусить йому вистарчити, бо в бою часом дуже трудно єї доставити.

Коли наступлять скрутні хвилї, то жовняр мусить безумовно **видержати** в осягненім становишу. Втрати при відвороті є о много більші нїж при поході вперед або при витреваню на становищу. Також не вільно лишити ворогови нї пяди з трудом вибореної землї. Сї хвилї повні небезпек треба перебути; слово „взад“ без наказу не сміє бути відоме австро-угорському воякови. **Він знає лиш „вперед“!**

Приступ коронує трудне дїло наступу. Приступ мусить виконати ся під кождою умовою, бо інакше годї сподївати ся успіху з наступу. Приступ звичайно лекший нїж думає ся. Воріг потерпів вже дуже великі страти і його дротяні засїки знищені огнем артилерії. Його опір може бути лиш слабий. **Приступ мусить наступити з всею силою і нечайно. Кождий жовняр має вдерти ся скоро в вороже становище і тепер у борбі з близька**

забити тілько противників кілько лиш можна. В сій хвилї мусить бути жовняр беззглядним. Він сміє думати лиш на знищенє ворога, щоб його самого не знищено. Чим більше побє він ворогів, тим більша його заслуга. Коли ворігвтікає з вибореного становища, то його треба переслїдувати **огнем.** Безплянова погоня за ним не має жадного змислу. Наш визначний кріс наздогонить утїкаючого ворога скорше і певнїще нїж найшвидші ноги. Добре влучним і сильним огнем завдає ся утїкаючому ворогови найбільшу шкоду, а то тим більше, що він не може боронити ся. Горде чувство по щасливо переведенім приступі остане **на ціле життє найгарнійшим спомином для жовняра!**

Богато тисяч світлих оружних дїл виконали вже наші жовняри в сїй війнї. Кождий полк і кождий баталїон знає багато примірів погорди смерти і мужної відваги власної мужви. Старші жовняри можуть оповідати богато про те своїм молодшим товаришам. Через брак місця можна було навести в сїй книжочцї лиш кілька примірів.

Приміри:

Капраль Карло Баймль з 9. компанії полку піхоти ч. 11 визначив ся особливше при приступі на один лїс. При свитаню перейшов він з своїм роєм до наступу на лїс, з котрого острілював ворігсильно нашу компанїю з боків, взяв з подивляючою хоробростю і особлившою зручностю мочаристий окоп, який находив ся перед ворожим становищем, і прогнав Росіян з їх окрильного заложеня. Без супочинку прилучив ся він потім до загального наступу проти височин на схід від Горошна. Золота медаль хоробрости.

Фрайтер Захарій Гасляхер з 11. компанії полку піхоти краєвої оборони ч. 4 взяв з своїм відділом приступом з погордою смерти височину Поростин близько Ланчина, хоронив відтак як підофіцир-розглядач власне праве крило через два дні і три ночі в той спосіб, що поставив у ворожім огни ряд сторожів і через те ударемнив пролом Росіян. Його хотїли забрати з того місця і поставити когось иншого, та він не згодив ся на се, кажучи, що остане на своїм місці так довго, як довго положенє небезпечне. В погоні за ворогом в лїсї на півночи Саджавки був він при приступі на російські становища одним з перших, і як його мужва остала позаду, кинув ся самісенький на Росіян, де його ранили баґнетом. Мимо зраненя зібрав він ще раз своїх людий і взяв приступом вороже становище. Золота медаль хоробрости.

Оборона.

Де находимо ся серед некорисних обставин супроти ворога числом дуже переважаючого, там наказує розум, ограничати ся через якийсь час на обороні, аж настануть такі услівя, які заповідають успішний наступ.

Крім того позволяє знамените положенє на всїх боєвищах поодиноким частям нашої славної армії, стояти на здобутій землї і обороною запевнити здобуті успіхи.

Австро-угорські вояки показали ся знаменитими не лиш в наступі, але також в обороні.

Оборона має на цїли безуслівне задержанє обсадженої области. Вона уможливляє се з розмірно слабими силами; тим більші маси війск стоять тодї до розпорядимости там, де їх ще треба до наступу.

Кождий жовнїр мусить бути гордо свідомим того і постановити собі, не віддати анї кроку обсадженого або здобутого краю.

Над укріпленєм становища треба все без упину працювати. Боєвий окоп (становище для бою на баґнети), землянки, лисячі дїри і сполучаючі рови, щерби як і перешкоди потребують постійно направи. Чим лїпшими і досконалїйшими є ті заложеня, тим лекшою стає для жовнїра оборона. Тому жовняр не повинен нїколи уважати становище вповнї готовим. Полїпшеня є з певностию все ще можливі, котрі не лиш улекшують значно оборону, але також збільшують вигоду борця. Коли кождий жовняр сповняє і переводить совісно всї зарядженя своєї старшини, то в короткім часї повстане становище, яке подає наступаючому ворогови непоборимі перешкоди і трудности і він не може його здобути. Тодї може оборонець легко вести кріпку оборону і завдати нападаючому ворогови незміримих втрат. Тодї мине йому на довгий час охота до повтореня наступу.

Становиска не вільно без приказу лишити ворогови серед жадних обставин. Жовняр мусить все думати о сїм, з якими втратами і як тяжко відбуває ся відворот. Прибувши на нове місце оборони треба тодї наново починати будувати становище з потрібними перешкодами і взагалї взяти ся до всїх тих робіт, які безуслівно потрібні до оборони. І вся праця тижнїв, а навіть місяців була даремна і находить ся тепер в руках триюмфуючого ворога. Вже длятого не сміє жовняр нїколи лишити ворогови своє становище, яке вибудував в потї свого чола.

Про вагу служби сторожи (варти) і обезпеченє згадано вже коротко. В позиційній війнї дістають вони більше значінє.

Особливо в ночи можна сподївати ся часто ворожих нападів. Від уваги чуйних варт, ведет (кавалєрійна сторожа) і полевих сторожий зависить, щоб ворі́г не зближив ся. Не сміє удати ся ворогови, заскочити нас несподївано, лиш наша власна чуйність і сейчасова сильна оборона мусять заскочити нечайно його самого. Рішаюче і відповідне захованє наших хоробрих жовнярів здусить вже в зародку і зробить неможливими такі ворожі підприємства.

Услівя для оборони є після того: остре сповненє службы сторожи і обезпеченя, найстараннїйше вибудованє становища при добрім заложеню стрільниць, широкі перешкоди і — хоробре серце в груди кождого оборонця. Тодї най ворі́г пробує вдерти ся в наше становище. Наші кріси покажуть йому скоро дорогу до відвороту.

Приміри:

По дуже завзятім артилєрійнім огни, який по більшій части усунув перешкоди, пішов італїйський баталїон на північнім сходї від Зельцу до приступу проти нашого становища і вдер ся в нього. В тій дуже поважній хвилї зібрав цуґсфірер Антін Горват з 4. компанїї полку піхоти ч. 47 найблище стоячу мужву і кинув ся — сам на передї — на ворога. Одушевлена таким відважним захованєм викинула мужва по убійчій рукопашній борбі Італїйцїв знов з становищ. Золота медаль хоробрости.

Цуґсфірер титулярний фельдфебель Франьо Іщток з 5. компанїї полку піхоти ч. 16 ставив з своїм цуґом через довший час опір в борбі під Дунїновом підчас російського пролому, обнятий з боку і заду перемогаючим ворогом і в дуже сильнім ворожім артилєрійнім огнї, і тим перешкодив звиненє власного фронту. Вже оточений

пробив він собі баґнетом дорогу через Росіян і прилучив ся відтак до власних резерв висланих до протинаступу, з якими удало ся йому, відбити назад старі становища. Через се мав він велику часть в успісї того дня. Золота медаль хоробрости.

Звіди, забезпеченє і полученє.

Дуже важним є для кождого команданта знати, де і як сильний находить ся ворі́г, як також що находить ся на право і лїво від його відділу. Поки не вияснені ті обставини, то по більшій части дуже тяжко, виробити собі якийсь відповідний плян. Також мусить бути забезпеченє відділу о много обсяглїйше при невияснених відносинах.

Звіди, забезпеченє і полученє відбуває ся через стежі (патрулї). **Служба стеж є тяжка, та почесна.** Кождий чоловік придїлений до стежі може бути переконаний, що посїдає повне довірє свого команданта, бо до тої тяжкої служби назначує ся лиш певних, рїзьких і хоробрих людий.

В стежній службі має жовняр нагоду, визначити ся особливше. Чи то сим, що скорими і вмілими доносами подає свому командантови дати про ворога потрібні до якогось рішеня, чи з найбільшою увагою забезпечує крило і плечі власного відділу, або чи в короткім часї справить полученє свого власного відділу з відділами, які находять ся на лїво і на право; в усїх тих случаях буде його дїяльність дуже цїнна для його команданта і знайде певно його признанє.

В стежній службі має жовняр думати лиш о **приказї,** який дістав від свого команданта. Він мусить тямити, що від **правдивости його доносів** зависить дуже

богато. Тому мусять його доноси відповідати правді під всякими обставинами. Лиш що він видів своїми власними очима, в то може вірити. Се, що йому скажуть инші, він не сміє уважати певним. Передовсім вискази сільських жителів є часто неправдиві і тому треба подавати їх дальше з осторожностию. Тому мусить совісний жовнір доносити свому командантови, чи видів се або те сам, або чи дістав сю вістку і від кого. **Жовняр мусить проте тримати ся все строгої правди.**

Получене з відділами, які находять ся на право і на ліво, мусить бути в кождім часі. Бо інакше може дуже легко удати ся ворогови, незамітно зявити ся з боку і за плечима власного відділу. З того виходить ясно вага служби сполучаючих і обезпечуючих стеж. Відділ спускає ся на увагу і певність висланих стеж, чи то коли маширує, борить ся або спочиває. Добрий жовняр буде проте уважати все за **особливше відзначене**, що командант вибрав його до такої служби, яка вимагає цілого мущини.

Приміри:

Прапорщик в резерві Марин Дробец з 14. компанії полку піхоти ч. 78 не опустив як командант полевої сторожі під Вороною свого місця мимо дуже завзятого острілюваня через ворожу піхоту і своїм тугим неустрашимим видержанєм здержав дальший похід більших російських сил проти становища його баталіону. Кілька днів пізнійше той сам прапорщик в борбі під Красною, видячи, що ворожа півкомпанія збирала ся в закритім місци, щоб звідтам вдарити з боку на його власну компанію, попровадив свій цуг самостійно і скоро до наступу і різько зачатим приступом не лиш здержав наступ Ро-

сіян, але також взяв велике число ворожих борців в полон. Золота медаль хоробрости.

Цуґсфірера Кольомана Югаса з кор. угор. полку піхоти краєвої оборони ч. 30 вислано з 14 людьми як стежу поза ворожу лінію з приказом, ворога як найбільше непокоїти і доповнити звіди. Мимо великої чуйности ворога удало ся йому хитрощами дістати ся за плечі ворога. Він ствердив там великі ворожі сили, видів переполох між ними, який повстав наслідком нашого артилєрійного огню, вихіснував се і напав на них огнем. Вневдовзї опісля напали на него з кількох боків і прийшло до рукопашної борби. З найбільшою відвагою обороняв ся він перед великою перемогою, при чім казав кидати між ворогів ракети і палючі предмети. Заколот, який повстав через се у ворога, вихіснував він, щоб зайти назад в порожне російське становище. Слїдуючого дня вернув він назад до свого відділу з цінними вістями. Золота медаль хоробрости.

Ворiг укріпив сильно в відтинку Поляцца так званий мертвий мур перед нашими перешкодами і там видно було все ворожі збірки. Щоб вияснити ті відносини вислано кілька стеж за ворожу лінію.

Придїлений до одної з тих стеж піхотник Михайло Фіс з баталїону II/45 підсунув ся так зручно на чолї стежі, що йому удало ся вкінци, зайти за мур. Там були дві італїйські компанії і один відділ машинових крісів. Найблище стоячих Італїйців повалив піхотник Фіс і командант стежі капраль Кордах, почім всї сховали ся за купою каміня. В тій самій хвилї вибухла ґраната на місци, де стежа ще находила ся якраз. Звіди удали ся вповні. Срібна медаль хоробрости 1 кляси.

Плеканє здоровля.

Рід і число хоріб є все більше в війні ніж в мирових часах. Се приносить зібранє великих людських мас на розмірно вузькім просторі, як також відносини, серед яких живуть ті маси.

Найчастійшими і найнебезпечнійшими хоробами є холєра, тиф, віспа і червінка. Вони розширюють ся дуже легко і скоро і забирають тисячі людий, коли вони розросли ся до пошести.

Найліпшим і з найбільшим успіхом уживаним средством для побореня холєри, тифу і віспи є щепленє. Кождий жовнір мусить піддати ся сьому. Проти червінки нема доси щепленя.

Однак саме щепленє не подає ще зовсім певної охорони перед захорованєм. Жовняр мусить уважати точно на певні правила і після них жити.

Головним услівєм проти кождого занедужаня є можливо **найбільша чистота тіла (головно рук!!)**, приміщень, закопів і уступових місць (лятрини). Ся найстараннійша чистота потрібна, щоби спинити появу тих недуг. Не вільно споживати незрілих овочів і пити недоброї води. Руками доносить жовняр страви до уст. При тім дістають ся найлекше убійчі зародки недуг в тіло. Тому умивати руки як найчастійше! При добрій волї найдеть ся все нагода до того.

Плеканє ніг має для жовняра, а передовсім для піхотника дуже велику вагу. Їх треба часто вмивати,

щоби не творили ся насади поту. Онучки треба навивати так, щоб вони не творили жадних фалдів. Фалди натирають ногу і спричинюють рани. Тоді не може жовняр маширувати. Обувє має бути добре до ноги; воно не повинно бути ні за вузьке ні за широке. Бо інакше творять ся болючі міхурці, через які чоловік стає через довший час нездібний до походу.

Жовняр повинен чистити ся від **воший**, як часто має до сього нагоду. Сверб скіри можнаби все ще знести. Та о много небезпечнійшим є перенесенє плямистого тифу через воші в одежі. А та недуга має часто в наслідок смерть.

Жовняр має стеречи ся перед половими зносинами з легкодушними женщинами. Нерядниці, селянки і служниці, які волочать ся за фронтом, є майже всі хорі і переносять їдь своїх страшних недуг на здорове тіло жовняра. Кождий жовняр, котрий заразить ся, підлягає карі, бо се лиш його вина, коли захорує.

Часто лиш на позір виліченний, вертає він до своєї вітчини, повитаний як найсердечнійше своєю жінкою або нареченою. Нещасливий забув вже на свою слабість, яка однак дальше живе укрита в його крови і тепер переносить її на свою жінку і невинні діти. Він веде свою родину в найбільше нещастє.

Жовняри! Памятайте тому все на свою родину або ту, яку колись будете мати. Держава потребує здорових дітий, які мають стати пізнійше добрими жовнярами і здоровими матірями.

Найважнійші воєнні артикули.

Воєнні правила є законами. Вони містять найважнійші постанови військового карного закона. Кождий жовняр мусить їх знати. Він мусить також знати, що **злочини** названі в воєнних правилах **підлягають найтящим карам, по найбільшій части карі смерти.**

Справедливо думаючий жовняр, памятаючий все на свою святу присягу, не попаде ніколи в покусу поповнити злочин. Думка на своїх вірних родичів і на родину вкаже йому кождого часу правдиву дорогу вірного жовнярського обовязку. Тримайте ся добре сеї дороги; вона попровадить вас до чести і слави, до найсвятійших дібр жовняра і чоловіка.

Дезерція.

Хто покидає свій відділ з наміром, вже більше не вернути до него, поповняє злочин дезерції. Він дістає ганебну назву **дезертир, воєнний збігун.** Збігуна карає ся карою **смерти через повішенє.** Коли він втік до ворога, то **не може вертати назад до вітчини через цілє своє життє.** Та по більшій части воріг не терпить в своїм краю збігуна, бо погорджує ним. По заключеню мира висилає ся його заграницю і він паде в руки власних граничних властий. Так заслужена кара досягне його з певностю.

Однак поповнений злочин має найтящі наслідки не лиш для самого збігця, але також для його родини. Сей-

час застановляє ся їм державну підмогу, яку дотепер діставали, вони попадають в біду і нужду. Його імя, яке його батько носив з честию, буде подане його громаді і кождий буде пальцем показувати на родину нечесного жовняра. Держава забирає дім, посілість і проче майно. Родина попадає в біду, живе самітна, знеславлена і опущена! Се є відстрашуючі наслідки дезерції жовняра, забуваючого на свій обовязок.

Ушкодженє самого себе.

Той жовняр, котрий хоче відтягнути ся від служби перед ворогом через покалїченє свого тїла або умисне спричиненє слабости, поповняє **злочин ушкодженя самого себе.**

Воєнний суд карає сей злочин **смертию через розстрілене** або **через повішенє.**

Навіть тоді, коли ушкоджений може в якімсь часї знов стати здатним до служби, підлягає він карі **тяжкої вязниці до 10 літ.**

І як виглядає будучність жовняра, коли вийде на волю по відпокутованій карі? Найкращі літа свого житя провів він за мурами вязниці. Як каліка і недужий, хоровитий чоловік опускає він вязницю. Ніхто не дасть йому роботи, бо годї послугувати ся злочинцем. Він паде комусь тягаром і згине вкінци денебудь в біді і нуждї. Він жалує день в день свій нерозважний вчинок, якого відстрашуючі наслідки мусить нести аж до своеї смерти. Ганьба спадає на нього і його родину.

Трусливість.

Жовняр мусить ставити ся ворогови все з найбільшим опором; він не сміє оглядати ся нїколи за тим,

щоб відтягнути ся від особистої небезпеки. Хто поступає проти тих приказів або хочби словом або знаком виявляє неохотний настрій, провиняє ся проти злочину трусливости.

Трусливість карає ся смертию через розстріленє. Коли вимагають сього обставини, то кождий командант обовязаний сейчас застрілити трусливого жовняра в очах власного відділу.

Тому не повинен жовняр ніколи опустити своє становище без приказу. В борбі не сміє він анї боязко лишати ся по заду, анї укривати ся або навіть втїкати, бо в усїх тих случаях він винен злочину трусливости і пропало його житє.

Трусливість є для вояка одним з найпоганїйших злочинів. Австро-угорський жовняр не сміє її знати!

Нарушенє обовязку в службі сторожи.

Жовняр поставлений на варті при мостах, тунелях, фабричних заведенях, касах і т. п., як також піхотник в службі чуйної варти при ведеті або при полевій сторожі находить ся в службі сторожи.

Жовняр є все точно поучений про свої обовязки в службі сторожи. Коли він сумнїває ся ще о чімсь або не розуміє, то мусить просити свого настоятеля о поясненє. Се не є жаден стид. Жовняр може робити се без боязни.

Жовняр в службі на сторожи не сміє заспати, лиш мусить бути уважним і заховувати ся відповідно до отриманого приказу. Кожда недбалість в сторожній службі є **злочином** і в війнї підлягає карі **смерти через розстріленє,** коли через се повстала шкода. Лекші нару-

шеня обовязку в службі сторожи підлягають **карі вязниці від 5 до 10 літ.**

Нарушеня обовязку в службі сторожи мають часто дуже тяжкі наслідки для війська. Жовняр мусить проте все собі сказати, що кожда недбалість, яку він поповняє, може бути нещастєм для його товаришів а також для його вітчини, а для него має в наслідок кару розстріленя.

Він мусить поборювати хоробро кожду втому і думати на се, що по наспілій зміні варти може віддати ся заслуженому спочинови.

Відзначеня.

Кождий австро-угорський горожанин є обовязаний, коли рознесе ся клич цїсаря і короля, покинути свою родину і своє занятє і спішити під прапори. Аж коли ворога побито, вертає він назад до своєї родини і до своєї мирової дїяльности.

Борба проти ворога є проте горожанським обовязком; жадати за се нагороду не є дозволено.

Однак **Його Величество** зволили зарядити, щоби надавати особливо хоробрим жовнярам **„медалї хоробрости“.**

Хоробрий жовняр може заслужити собі золоту, срібну 1. і 2. кляси і бронзову медаль хоробрости. Ті медалї можна надати одному і тому самому жовнярови також більше разів.

З наданєм медалий хоробрости злучений також місячний **грошевий додаток на доживотє**, який придасть ся жовнярови особливо на старі лїта.

Ті додатки виносять:

за золоту медаль хоробрости		місячно	К 30·—
„ срібну „ „	1 кл.	„	„ 15·—
„ „ „ „	2 кл.	„	„ 7·50

З наданєм бронзової медалї хоробрости не є злучений жаден додаток. Так само признає ся лиш один додаток, коли той сам чоловік дістане однакову медаль кілька разів.

Медалї хоробрости надані воякови є **видимим знаком ласки і добродійства Його Величества Цїсаря і Короля.** Вони творять гордість властителя і знаменують його перед кождим як визначно хороброго і вірного в обовязку жовняра, котрий безбоязно заглядав ворогови в очи кождого часу і віддав вітчинї великі прислуги. До него відносять ся з поважанєм, йому віддають признанє і подяку. Він є гордістю своєї родини і своєї громади.

Безуслівним стремлїнєм кождого жовняра мусить бути, чесним сповнюванєм обовязку стати достойним відзначеня. До того має вояк все нагоди. **Медаль хоробрости остане йому дорогим спомином на тяжкий час великої війни.**





З друкарнї Христофа Райссера Сини, Відень, V.